

Małgorzata Dolata ✉

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Poland

ZNACZENIE PODATKU ROLNEGO W DOCHODACH GMIN W LATACH 2007–2016

Abstrakt. Celem artykułu było ukazanie stanu, zmian i zróżnicowania przestrzennego wpływów z podatku rolnego w dochodach gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem ich udziału w dochodach własnych. Zakres czasowy badań obejmował lata 2007–2016. Postępowanie badawcze składało się z trzech etapów. W pierwszym omówiono elementy konstrukcji prawnej podatku rolnego. Drugi obejmował krótkie omówienie i prezentację dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego. W trzecim etapie przeanalizowano wyniki badań. Wpływy z podatku rolnego stanowiły niewielki udział w dochodach gmin, przy czym wyższy jego poziom był charakterystyczny dla budżetów gmin wiejskich. W badanym okresie kwota nominalnych dochodów pozyskanych przez gminy z podatku rolnego systematycznie rosła. Nie wpłynęło to jednak na wzrost jej udziału w dochodach gmin, co było spowodowane przede wszystkim szybkim wzrostem dochodów. Udział podatku rolnego w dochodach własnych gmin (w przekroju województw) cechowało zróżnicowanie przestrzenne. Wśród gmin miejsko-wiejskich najmniejszy udział podatku rolnego w dochodach własnych charakteryzował te położone w województwach mazowieckim i śląskim, natomiast największy – w lubelskim i warmińsko-mazurskim. Natomiast wśród gmin wiejskich najmniejszy udział występował w gminach województw śląskiego i warmińsko-mazurskiego, a największy w gminach województwa lubelskiego.

Słowa kluczowe: podatek rolny, dochody gmin, dochody własne

WSTĘP

Funkcjonujący współcześnie w Polsce system dochodów jednostek samorządu terytorialnego ma cechy systemu mieszanego. Obok subwencji ogólnej i dotacji celowych dochody gmin tworzone są również przez dochody własne, których przynajmniej część pochodzi z podatków i opłat lokalnych.

Jednym z podatków zasilających budżety gmin jest wprowadzony w życie przepisami ustawy z 15 listopada

1984 r. podatek rolny. To jeden z trzech podatków w polskim systemie podatkowym, którego przedmiotem opodatkowania są nieruchomości (Cieślukowska i in., 2007). Podstawą wymiaru podatku jest rolnicza wartość użytkowa ziemi, wyrażona przez współczynniki uwzględniające produktywność ziemi i rentę różniczkową położenia (Podstawka, 1995).

Celem artykułu jest ukazanie znaczenia wpływów z podatku rolnego w dochodach gmin, ze szczególnym uwzględnieniem ich udziału w dochodach własnych.

✉ dr Małgorzata Dolata, Katedra Ekonomii, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań, Poland, e-mail: dolata@up.poznan.pl

Dokonano analizy zmian w tym zakresie w gminach ogółem, w gminach miejsko-wiejskich oraz wiejskich w latach 2007–2016. Ponadto ukazano zróżnicowanie przestrzenne udziału podatku rolnego w dochodach własnych gmin w przekroju województw, z uwzględnieniem obu typów gmin. Materiał badawczy stanowiły dane publikowane w formie elektronicznej przez GUS (BDL, b.d.).

ELEMENTY KONSTRUKCJI PRAWNEJ PODATKU ROLNEGO

Podatek rolny jest jednym z kilku podatków, z których wpływy zasilają budżety gmin w Polsce. Został wprowadzony do polskiego systemu podatkowego 1 stycznia 1985 r. na podstawie przepisów ustawy z 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 136, poz. 969 z późn. zm.). W momencie wprowadzenia składał się z dwóch części. Pierwsza obejmowała podatek rolny od gruntów, druga podatek rolny od dochodów z działów specjalnych produkcji rolnej. Od 1 stycznia 1992 r. podatek rolny dotyczy tylko tzw. typowej produkcji rolnej, roślinnej i zwierzęcej. Część obejmująca dochody z działów specjalnych produkcji rolnej została włączona do źródeł przychodów podatku dochodowego od osób prawnych i podatku dochodowego od osób fizycznych (Gomułowicz i Małecki, 2011).

Podmiotem czynnym w podatku rolnym jest budżet państwa oraz samorząd gminny. Z kolei podmiotami biernymi są osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne, w tym spółki nieposiadające osobowości prawnej, jeżeli są właścicielami, posiadaczami samodzielnymi lub użytkownikami wieczystymi gruntów oraz dysponują gruntami stanowiącymi własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego (Wolański, 2007).

Przedmiotem opodatkowania są grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne lub jako grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych (bez względu na ich powierzchnię), z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności innej niż rolnicza¹. Do użytków rolnych zalicza się: grunty

orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami oraz rowy, natomiast gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi są grunty porośnięte roślinnością leśną, których powierzchnia jest mniejsza niż 0,1 ha.

W podatku rolnym powstanie obowiązku podatkowego nie uzależnione od tego, czy grunty wchodziły w skład gospodarstwa rolnego² czy też nie. Powstaje on wtedy, jeśli grunty są sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków, co oznacza zrównanie sytuacji prawnej podatników posiadających grunty rolne. Wejście gruntów rolnych w skład gospodarstwa rolnego ma wpływ jedynie na wysokość stawki podatkowej (Cieślukowska i in., 2007).

Podstawa opodatkowania w podatku rolnym jest zróżnicowana. Dla gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego jest nią liczba hektarów przeliczeniowych³, natomiast dla pozostałych gruntów podstawą opodatkowania jest liczba hektarów rzeczywistych wynikająca z ewidencji gruntów i budynków. Hektar przeliczeniowy jest umowną jednostką produkcyjną, ukazującą możliwości osiągnięcia dochodu przez gospodarstwo rolne. Liczba hektarów przeliczeniowych ustalana jest na podstawie powierzchni, rodzajów i klas użytków rolnych wynikających z ewidencji oraz zaliczenia ich do jednego z okręgów podatkowych wyodrębnionych pod względem zróżnicowania warunków ekonomicznych i produkcyjno-klimatycznych. Każda gmina zaliczona jest do jednego z czterech okręgów podatkowych. Wyróżniono sześć, różniących się jakością gleby, klas łąk i pastwisk oraz osiem klas gruntów ornych (w klasie III i IV występują podklasy). Najniższe przeliczniki charakteryzują grunty orne oraz łąki i pastwiska zaliczone do czwartego okręgu podatkowego i VI klasy użytków rolnych, zaś najwyższe te zaliczone do pierwszego okręgu podatkowego i I klasy użytków rolnych.

i produkcję materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcję zwierzęcą typu przemysłowego, fermowego oraz chów i hodowlę ryb.

² Zgodnie z ustawą z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym za gospodarstwo rolne uważa się obszar użytków rolnych o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub o powierzchni przekraczającej 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej.

³ Liczbę hektarów przeliczeniowych oblicza się jako iloczyn rzeczywistych hektarów i przelicznik powierzchni użytków rolnych. Wielkość poszczególnych przeliczników podawana jest w ustawie o podatku rolnym.

¹ Zgodnie z ustawą z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym przez działalność rolniczą rozumie się produkcję roślinną i zwierzęcą, w tym produkcję materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcję warzywniczą, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwo, hodowlę

W podatku rolnym występuje kwotowa stawka podatkowa i jest on naliczany według skali proporcjonalnej. Jak zauważają Gomułowicz i Małecki (2011), z uwagi na procesy inflacyjne stawkę ustalono w formie równowartości pieniężnej określonej ilości żyta. I tak dla jednego hektara przeliczeniowego gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego równa jest ona rocznie równowartości 2,5 q żyta, a dla pozostałych gruntów 5 q żyta. Do obliczenia podatku przyjmowana jest średnia cena skupu żyta za 11 kwartałów poprzedzających rok podatkowy. Do 2013 r. była to średnia za trzy pierwsze kwartały. Wprowadzona zmiana miała na celu złagodzenie wpływu wahań cen żyta na wysokość podatku, a przez to na ustabilizowanie wydatków gospodarstw rolnych, a także dochodów gmin. Średnia cena żyta ustalana jest na podstawie komunikatu prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), ogłaszanego w Monitorze Polskim w terminie do 20 dni po zakończeniu trzeciego kwartału⁴. Rada gminy ma uprawnienia do obniżenia (w drodze uchwały) ceny skupu żyta wynikającej z komunikatu prezesa GUS. Takie działanie oznacza jednak dla gminy zmniejszenie wpływów z omawianego podatku. W 2017 r. stawka podatku rolnego wynosiła 131,1 zł od 1 ha przeliczeniowego (Gazeta Prawna.pl, 2016).

Podatek rolny cechuje się rozbudowanym systemem zwolnień i ulg (Ustawa..., 1984, rozdz. 4). Zwolnienia dotyczą m.in. gruntów niemających cech użytków rolnych, wspierania procesów zagospodarowania użytków rolnych, stymulowania wzrostu produkcji rolnej, lepszego wykorzystania gruntów oraz poprawy struktury agrarnej gospodarstw rolnych (Ustawa..., 1984, art. 12.1). Zwolnione z podatku rolnego są także podmioty prowadzące szeroko rozumianą działalność naukową, naukowo-dydaktyczną oraz dydaktyczną, np.: uczelnie, publiczne i niepubliczne jednostki organizacyjne objęte systemem oświaty oraz prowadzące je organy, instytuty naukowe i pomocnicze jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk, a także instytuty badawcze (Ustawa..., 1984, art. 12.2). Natomiast katalog ulg przewidzianych w ustawie o podatku rolnym obejmuje ulgi o charakterze podmiotowym i przedmiotowym. Specjalne ulgi

⁴ W komunikacie z dnia 18 października 2017 r. w sprawie średniej ceny skupu żyta za okres 11 kwartałów prezes Głównego Urzędu Statystycznego informuje, że średnia cena skupu żyta, będąca podstawą do ustalenia podatku rolnego na rok podatkowy 2018 wyniosła 52,49 zł za jeden q.

przysługują podatnikom z tytułu wydatków inwestycyjnych związanych z budową lub modernizacją budynków inwentarskich (służących do chowu, hodowli i utrzymywania zwierząt gospodarskich) oraz obiektów służących ochronie środowiska, a także z zakupem i zainstalowaniem: deszczowni, urządzeń melioracyjnych i urządzeń zaopatrzenia gospodarstwa w wodę, urządzeń do wykorzystywania na cele produkcyjne naturalnych źródeł energii (Ustawa..., 1984, art. 13.1).

Systemowe ulgi podatkowe przysługują również podatnikom mającym gospodarstwa rolne na terenach podgórskich i górskich oraz z tytułu wystąpienia klęsk żywiołowych. Wysokość podatku rolnego od gruntów położonych na terenach podgórskich i górskich podlega obniżeniu o 30% dla gruntów klas I, II, IIIa, III i IIIb oraz o 60% dla gruntów klas IVa, IV i IVb (Ustawa..., 1984, art. 13 b). Ponadto na skutek wystąpienia stanu klęski żywiołowej organ podatkowy może przyznać podatnikowi ulgę w podatku rolnym polegającą na zaniechaniu jego ustalenia albo poboru w całości lub w części, zależnie od rozmiarów strat (Ustawa..., 1984, art. 13 c). Ulga ta wynika z zaistnienia szczególnych okoliczności, które istotnie osłabiają zdolność płatniczą podatnika (Hanusz i Czerski, 2004).

Rada gminy w drodze uchwały może wprowadzić inne niż wymienione w ustawie zwolnienia i ulgi przedmiotowe (Ustawa..., 1984, art. 13e). Obowiązek zapłaty podatku rolnego powstaje od pierwszego dnia miesiąca następującego po tym, w którym powstały okoliczności uzasadniające powstanie tego obowiązku. Natomiast wygasa ostatniego dnia miesiąca, w którym przestały istnieć okoliczności uzasadniające ten obowiązek.

DOCHODY WŁASNE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia jednostkom samorządu terytorialnego, w tym także gminom, udział w dochodach publicznych odpowiedni do przypadających im zadań. Jednocześnie wskazuje, że dochody te dzieli się na dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa (Konstytucja, 1997). Klasyfikację dochodów gmin zawiera również ustawa o samorządzie gminnym (Ustawa..., 2001) oraz ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Ustawa..., 2004). Jak zauważa Małecka-Ziemińska, klasyfikacje dochodów jednostek samorządu terytorialnego w wymienionych dokumentach różnią

się i nie w pełni odpowiadają podziałowi konstytucyjnemu. Ponadto w żadnej z nich nie zdefiniowano pojęcia dochodów własnych, a jedynie w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z 2003 r. enumeratywnie je wymienia (Ustawa..., 2003). Na prawo do posiadania przez jednostki samorządu terytorialnego dochodów własnych wskazują także przepisy zawarte w przyjętej przez Polskę w 1994 r. Europejskiej Karcie Samorządu Terytorialnego (1985). Zgodnie z regulacjami przyjętymi w tym dokumencie (art. 9) społeczności lokalne mają prawo do posiadania i swobodnego dysponowania własnymi zasobami finansowymi, których przynajmniej część powinna pochodzić z opłat i podatków lokalnych.

Według przepisów zawartych w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (art. 5) dochody własne gminy tworzą (2003):

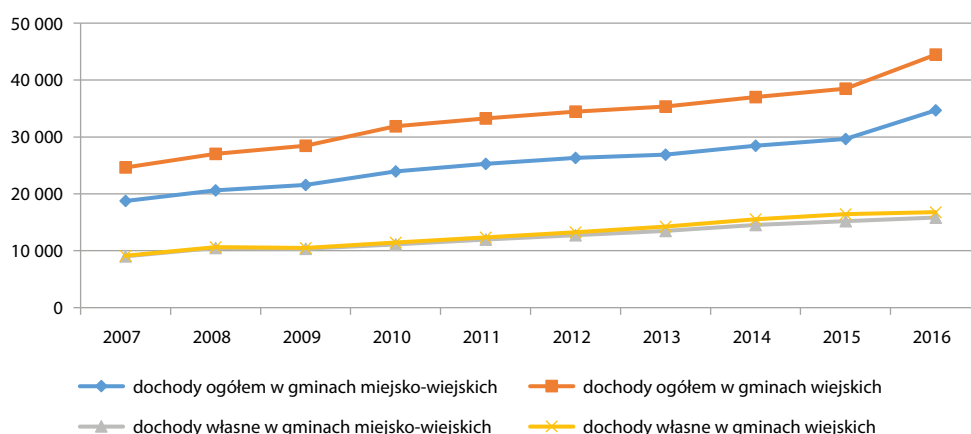
- wpływy z podatków i opłat,
- dochody uzyskiwane przez gminne jednostki budżetowe oraz wpłaty od gminnych zakładów budżetowych,
- dochody z majątku gminy,
- spadki, zapisy i darowizny na rzecz gminy oraz dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach,
- 5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej,

- odsetki od pożyczek udzielanych przez gminę, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody gminy, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych gminy, dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego,
- inne dochody należne gminie na podstawie odrębnych przepisów.

WYNIKI BADAŃ

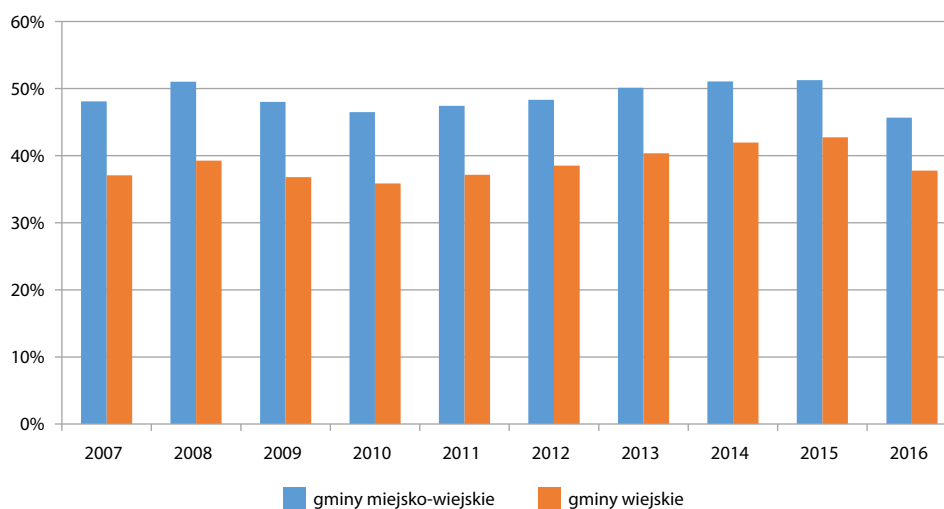
Na rysunku 1 przedstawiono wysokość dochodów ogółem i dochodów własnych w budżetach gmin miejsko-wiejskich oraz gmin wiejskich w latach 2007–2016. Dochody ogółem i dochody własne w obu typach gmin zwiększały się. W gminach wiejskich we wszystkich badanych latach kwota nominalnych dochodów ogółem kształtowała się na wyższym poziomie aniżeli w gminach miejsko-wiejskich i z roku na rok rosła. W pierwszym roku badania wynosiła ponad 5890 mln zł, a w ostatnim była już o 66% wyższa. Dochody własne w obu typach gmin osiągały zbliżony poziom, jednak tak jak w przypadku dochodów ogółem były wyższe w budżetach gmin wiejskich.

W latach 2007–2016 udział dochodów własnych w dochodach gmin ogółem był zróżnicowany, w granicach od 40% (w 2010 r.) do 46% (w 2014 r. i 2015 r.). Udział dochodów własnych w dochodach gmin ogółem był wyższy w gminach miejsko-wiejskich, osiągając

Rys. 1. Dochody ogółem i dochody własne w budżetach gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich w latach 2007–2016 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, b.d.

Rys. 2. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich w latach 2007–2016 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, b.d.

w 2008 r. oraz w latach 2014–2015 wartość 51%. Znacznie mniejszym udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem charakteryzowały się budżety gmin wiejskich. Dochody własne stanowiły tam od 36% (w 2010 r.) do 43% (w 2015 r.) dochodów ogółem (rys. 2).

W okresie analizowanym w opracowaniu dochody z podatku rolnego w budżetach gmin w Polsce wzrosły o niespełna 63% (do 1 491 448 432 zł w 2016 r.). Ich nominalne kwoty w gminach miejsko-wiejskich w 2016 r. były wyższe w porównaniu z 2007 rokiem o 72%, zaś w gminach wiejskich o 59%. Wzrost wpływów z podatku rolnego w budżetach gmin wynikał przede wszystkim ze wzrostu cen skupu żyta, którego cena wpływa na wysokość stawki podatku rolnego, a nie z efektów prowadzonej polityki rolnej (Pomorski, 2014).

Wpływy z podatku rolnego stanowiły niewielką część dochodów gmin, tj. średnio 1,7% dochodów ogółem i 3,7% dochodów własnych. Większy ich udział zarówno w dochodach ogółem, jak i w dochodach własnych był charakterystyczny dla gmin wiejskich. W latach 2007–2016 w gminach miejsko-wiejskich wpływy podatkowe mieściły się w granicach od 1,35% (w 2010 r.) do 2,09% (w 2013 r.) dochodów ogółem, zaś w gminach tworzonych tylko przez obszary wiejskie analogiczne wielkości przyjmowały wartości minimalne i maksymalne wyższe niż w gminach miejsko-wiejskich – odpowiednio o 0,64 p. proc. i o 0,86 p. proc. Z kolei udział podatku

rolnego w dochodach własnych gmin miejsko-wiejskich wynosił średnio 3,6%; najwyższy był w 2013 roku, zaś najniższy w 2010. W gminach wiejskich średni udział wpływów z podatku był wyższy w porównaniu z wyżej omawianymi gminami o 2,9 p. proc., z maksymalną wielkością w 2009 r. i minimalną wielkością w 2011 r. (tab. 1).

W latach 2007–2016 znaczenie wpływów z podatku rolnego w dochodach własnych gmin w Polsce cechowało zróżnicowanie przestrzenne. W gminach miejsko-wiejskich w całym badanym okresie udział środków pozyskanych z podatku rolnego w ich dochodach własnych nie podlegał znaczącym wahaniom. Jedynym województwem, w którym miał miejsce spadek omawianej wielkości, było województwo pomorskie (o 1,6 p. proc.). Najmniejszy udział podatku rolnego w dochodach własnych gmin miejsko-wiejskich charakteryzował województwa mazowieckie i śląskie, zaś największy – lubelskie i warmińsko-mazurskie (tab. 2).

Znacznie większe zróżnicowanie przestrzenne udziału podatku rolnego w dochodach własnych gmin, w porównaniu z gminami miejsko-wiejskimi, cechowało gminy wiejskie. W 2016 r. udział ten stanowił tylko 2,0% dochodów własnych w województwach śląskim i warmińsko-mazurskim, natomiast był wyższy o ponad 10 p. proc. w gminach wiejskich województwa lubelskiego. We wszystkich województwach, z wyłączeniem lubuskiego, udział podatku rolnego w dochodach

Tabela 1. Udział podatku rolnego w dochodach ogółem i w dochodach własnych gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich w latach 2007–2016 (%)

Gminy	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Udział podatku rolnego w dochodach ogółem										
Miejsko-wiejskie	1,59	1,92	1,88	1,35	1,39	1,97	2,09	1,98	1,82	1,48
Wiejskie	2,43	2,89	2,76	1,99	2,04	2,82	2,95	2,80	2,60	2,15
Udział podatku rolnego w dochodach własnych										
Miejsko-wiejskie	3,31	3,77	3,92	2,90	2,92	4,07	4,17	3,87	3,56	3,25
Wiejskie	6,57	7,37	7,50	5,55	5,49	7,31	7,32	6,66	6,09	5,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, b.d.

Tabela 2. Udział podatku rolnego w dochodach własnych gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich w przekroju województw w latach 2007–2016 (%)

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Gminy miejsko-wiejskie										
Polska	3,3	3,8	3,9	2,9	2,9	4,1	4,2	3,9	3,6	3,2
dolnośląskie	2,9	3,5	3,6	2,5	2,7	3,9	4,1	3,8	3,4	3,1
kujawsko-pomorskie	5,6	6,2	6,6	5,0	5,1	6,1	6,4	5,9	5,5	5,2
lubelskie	6,8	6,4	7,2	6,2	6,3	7,6	7,6	6,7	6,4	6,9
lubuskie	2,9	3,5	3,9	2,8	2,6	3,9	3,8	3,6	3,3	3,0
łódzkie	2,8	3,2	3,4	2,4	2,5	3,2	3,2	2,9	2,8	2,6
małopolskie	1,9	2,3	2,3	1,7	1,7	2,3	2,4	2,2	2,0	1,8
mazowieckie	1,7	1,8	1,8	1,4	1,4	1,8	1,8	1,7	1,6	1,4
opolskie	4,8	6,0	6,0	4,0	4,3	7,0	7,2	6,6	5,7	5,0
podkarpackie	3,6	3,9	4,0	3,1	3,1	3,9	4,0	3,6	3,4	3,3
podlaskie	4,4	5,3	5,3	3,8	3,8	6,2	6,2	5,7	5,1	4,7
pomorskie	5,3	6,0	6,0	4,4	4,2	6,7	6,0	5,5	4,4	3,7
śląskie	1,9	2,2	2,2	1,5	1,6	2,3	2,4	2,1	1,9	1,7
świętokrzyskie	3,8	4,0	4,1	3,2	3,2	4,0	3,9	3,8	3,7	3,5
warmińsko-mazurskie	5,8	6,5	7,3	4,9	5,2	7,2	7,8	7,5	7,0	6,3
wielkopolskie	3,3	3,6	3,8	2,9	2,8	3,7	3,7	3,6	3,4	3,1
zachodniopomorskie	3,9	4,5	4,6	3,5	3,5	5,0	5,4	5,1	4,6	4,2
Gminy wiejskie										
Polska	6,6	7,4	7,5	5,6	5,5	7,3	7,3	6,7	6,1	5,7
dolnośląskie	6,3	8,1	7,9	5,7	5,9	8,4	8,4	7,5	6,6	5,8
kujawsko-pomorskie	9,1	9,6	9,6	7,3	7,4	8,8	8,9	8,2	7,5	7,5

Tabela 2 – cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
lubelskie	15,1	15,0	15,7	13,0	12,4	14,1	14,3	12,7	12,5	12,1
lubuskie	5,1	6,2	6,5	4,8	4,4	6,1	6,3	5,6	5,4	5,4
łódzkie	5,8	6,3	6,5	4,4	4,5	5,4	5,6	4,9	4,6	4,5
małopolskie	4,3	5,4	5,3	3,6	3,5	5,1	4,7	4,4	3,8	3,6
mazowieckie	5,5	5,9	6,0	5,0	4,9	6,2	6,0	5,4	5,1	4,9
opolskie	7,2	9,6	9,7	6,3	6,6	10,1	9,8	9,2	8,0	6,8
podkarpackie	7,1	7,3	7,4	5,3	5,3	7,2	7,3	6,4	6,0	5,7
podlaskie	9,7	11,1	11,4	7,7	6,9	10,7	10,4	9,8	8,6	8,6
pomorskie	5,4	6,4	6,7	4,6	4,6	7,0	7,2	6,6	5,9	5,1
śląskie	2,3	2,8	2,9	1,9	1,9	2,9	2,9	2,6	2,3	2,0
świętokrzyskie	9,4	9,0	8,7	6,8	7,1	8,3	8,1	7,4	7,0	6,8
warmińsko-mazurskie	2,3	2,8	2,9	1,9	1,9	2,9	2,9	2,6	2,3	2,0
wielkopolskie	4,7	5,3	5,4	4,0	4,0	5,2	5,4	5,0	4,5	4,1
zachodniopomorskie	7,5	8,9	9,4	6,8	6,4	9,1	9,2	9,0	7,7	6,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, b.d.

własnych w ostatnim roku badania był mniejszy aniżeli w pierwszym. Charakterystyczne było również to, że w obu typach gmin udział wpływów z podatku rolnego w ich dochodach ogółem uległ niewielkiemu zmniejszeniu po 2009 r. (tab. 2).

PODSUMOWANIE

Analiza wyników otrzymanych w trakcie przeprowadzonych badań wskazuje, iż:

- w latach 2007–2016 kwota nominalnych dochodów pozyskanych z podatku rolnego zarówno w gminach miejsko-wiejskich, jak i w gminach wiejskich systematycznie rosła. Nie wpłynęło to jednak na jednoczesny wzrost jej udziału w dochodach gmin, co było spowodowane szybszym wzrostem dochodów,
- wpływy z podatku rolnego stanowiły niewielki udział w dochodach obu typów gmin, przy czym wyższy ich poziom był charakterystyczny dla budżetów gmin wiejskich,
- udział podatku rolnego w dochodach własnych gmin (w przekroju województw) cechowało zróżnicowanie przestrzenne. W gminach miejsko-wiejskich najmniejszy udział podatku rolnego w dochodach własnych występował wśród tych położonych

w województwach mazowieckim i śląskim, zaś największy w województwach lubelskim i warmińsko-mazurskim, natomiast w gminach wiejskich najmniejszy udział charakteryzował te znajdujące się w granicach województw śląskiego i warmińsko-mazurskiego, a największy – lubelskiego,

- w okresie dziesięciu badanych lat udział środków pochodzących z podatku rolnego w dochodach gmin podlegał niewielkim wahaniom, należy jednak podkreślić, że w ostatnim roku badania kształtował się na poziomie podobnym jak w roku pierwszym.

LITERATURA

- BDL (Bank Danych Lokalnych) (b.d.). Główny Urząd Statystyczny. Pobrano z: www.stat.gov.pl
- Cieślukowski, M., Kańduła, S., Kijek, I. (2007). *Polski system podatkowy. Materiały do ćwiczeń i wykładów*. Poznań: Wyd. AE.
- Europejska Karta Samorządu Terytorialnego (sporządzona w Strasburgu w dniu 15 października 1985 r.) (1985). Dz. U. z 1994 r., nr 124, poz. 607.
- Gazeta Prawna.pl (2016). Pobrano z: <http://serwisy.gazeta-prawna.pl/rolnictwo/artykuly/996212,podatek-rolny-2017-stawki-ulgi-i-zwolnienia.html>

- Gomułowicz, A., Małecki, J. (2011). *Podatki i prawo podatkowe*. Warszawa: LexisNexis.
- Hanusz, A., Czerski, P. (2004). *Gminne podatki i opłaty budżetowe*. Kraków: Kantor Wyd. Zakamycze.
- Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 października 2017 r. w sprawie średniej ceny skupu żyta za okres 11 kwartałów będącej podstawą do ustalenia podatku rolnego na rok podatkowy 2018 (2017). M. P. 2017. 958.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz. U. nr 78, poz. 483 ze zm.
- Małecka-Ziemińska, E. (2007). Znaczenie udziałów w podatkach wspólnych w dochodach własnych jednostek samorządu terytorialnego. W: K. Piotrowska-Marczak, K. Kieślińska (red.), *Harmonizacja finansów publicznych w skali narodowej i europejskiej*. Warszawa: Difin.
- Podstawka, M. (1995). *Opodatkowanie rolnictwa i perspektywy jego zmian w Polsce*. Warszawa: Wyd. SGGW.
- Pomorski, P. (2014). Efektywność polityki podatkowej względem rolnictwa. *Fin. Komun.*, 10, 24–25.
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Dz. U. nr 203, poz. 1966 ze zm.
- Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym. Pierwszy tekst jedn. Dz. U. 1993, nr 94, poz. 431 z późn. zm.; drugi tekst jedn. Dz. U. 2006, nr 136, poz. 969.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz. U. 2001, nr 142, poz. 1591 ze zm.
- Wolański, R. (2007). *System podatkowy w Polsce*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

THE IMPORTANCE OF AGRICULTURAL TAX IN MUNICIPAL INCOMES IN 2007–2016

Abstract. The purpose of this paper was to present the level, evolution and territorial disparities in the contribution of agricultural tax to incomes of urban-rural municipalities and rural municipalities. Particular emphasis was placed on the share of agricultural tax in the municipalities' own incomes. The study period was 2007–2016. The research procedure consisted of three stages. The first one discusses the legal structure of agricultural tax. The second stage is a brief discussion and presentation of own incomes of local government units. The third stage consisted in analyzing the results. The proceeds from agricultural tax represented a small share in municipal incomes; higher levels were characteristic of rural municipalities. In the period under consideration, the level of municipal incomes derived from agricultural tax was consistently growing. However, this did not result in an increase in its share in municipal incomes, primarily because of their rapid growth. The share of agricultural tax in the municipalities' own incomes varied across the voivodeships. As regards urban-rural municipalities, the smallest share of agricultural tax in own incomes was observed in the Mazowieckie and Śląskie voivodeships, and the largest in the Lubelskie and Warmińsko-Mazurskie voivodeships. On the other hand, when it comes to rural municipalities, the smallest share was recorded in the Śląskie and Warmińsko-Mazurskie voivodeships, and the largest in the Lubelskie voivodeship.

Keywords: agricultural tax, municipal incomes, own incomes